

Let us be concerned, – **ליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה**
perhaps she will go to a חכם and he will release her

OVERVIEW

The משנה taught that ר"ג instituted that the אלמנה make a נדר to the יתומים (whatever they wish) that she received no payments for her כתובה. רב הונא qualified that this נדר is acceptable only if the אלמנה did not remarry, because if she remarried then her husband will nullify the נדר. גמרא immediately asked but perhaps (even if she is not married) she will go to a חכם, etc. It seems from the גמרא that this is a question on ר"ה, but not on the משנה (if we disagree with ר"ה). The first part of תוספות explains why there is no difficulty on the משנה.

משמע דאדרב הונא פריך אבל אי לאו דרב הונא לא הוה קשיא ליה אמתניתין –

It seems that this question (of דלמא אזלה לגבי חכם) **is (only) on ר"ה, but were it not for ר"ה** (who limited the משנה to a case of ניסת), **there would be no question on the משנה** (how can we trust her נדר, when a חכם may be מתיר her נדר; this question would not apply). תוספות explains -

ולמאי דפרישית¹ דרב הונא פליג אמימר אתי שפיר –

So according to what I explained that ר"ה argues with אמימר it is properly understood -

– דאמתניתין ליכא למיפרך דהא איכא למימר דמדרינן לה על דעת רבים –

That we cannot ask on the משנה (how can we rely on her נדר, she may go to a חכם; this is not difficult) **for we can say that we administer to her a נדר which is ע"ד רבים** (which has no הפרה, according to אמימר) -

– אבל לרב הונא לא מצי לשנויי הכי –

However we cannot answer this (דמדרינן לה ע"ד רבים) **according to ר"ה**, for according to this view, ר"ה maintains that even a נדר ע"ד רבים can have התרה by a חכם -

– אבל למאי דפירשתי דגבי חכם מודה רב הונא דאין לו הפרה –

However according to my first explanation that ר"ה admits that a חכם cannot be מפיר a נדר ע"ד רבים, the גמרא –

בלא רב הונא הוה מצי למיפרך אמתניתין² –

¹ See previous תוספות ד"ה אבל (the דאמימר ל"ל דר"ה ל"ל דאמימר). [TIE footnote # 11.]

² If the reason we are not asking on the משנה is because we have an answer of נדר ע"ד רבים (as just mentioned according to the 'למאי דפרישית'), then there is no question on ר"ה either (according to the 'למאי דפירשתי'), for he also agrees that a נדר ע"ד רבים has no התרה. We must therefore assume that when the גמרא asked the question on ר"ה it did not entertain the possibility of נדר ע"ד רבים (for whatever reason), in that case the question applies equally to the משנה. See 'Thinking it over' # 1.

could have asked this question (וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם) on the משנה, without ה"ה distinction between ניסת and ניסת. However, it seems from the גמרא that the question is [only] on ר"ה!

answers: תוספות

ויש לומר דלא מצי למיפרך אמתניתין בלא רב הונא –

And one can say; that the גמרא could not ask a question on the משנה directly without the qualification of ר"ה -

דאיכא למימר שנדיר אותה על זה הככר ותאכל לאלתר בפנינו³ –

For we can say (according to the משנה) that we will administer to her a vow that this loaf is forbidden to her if she benefited from her כתובה and she will eat it immediately in our presence⁴ -

אבל לרב הונא דקאמר ניסת אין מדירין אותה –

However according to ר"ה who ruled that if she remarried she is not administered a vow (for we are concerned her husband will annul it) -

ואין מועיל להדירה על הככר שאינה חוששת כיון דאינה באיסור כל ימיה –

And it will be of no avail to administer a vow on this loaf (as we suggested according to the משנה) for ר"ה must maintain that she is not concerned for transgressing a vow once as long as she is not forbidden all her life -

כי לא ניסת נמי יחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה –

Then even if she did not remarry let us be concerned perhaps she will go to a נדר and he will release her from her נדר.

In summation: if we assume that רב הונא agrees with אמימר, we may need to assume that our משנה maintains (arguing with ר"ה) that we rely on a נדר even if it is not an איסור for the rest of her life.

asks: תוספות

ואם תאמר בין חכם בין בעל איך יכולין להפר שלא בפני היתומים –

And if you will say; how can either the חכם or the בעל annul the נדר, not in the presence of the orphans -

הא אמרינן בנדירים בפרק רבי אליעזר (דף סה, א) –

For we learnt in פרק ר"א in מסכת נדרים –

³ We will assume that the משנה maintains that even such a נדר (which she transgresses only once, and not for the rest of her lifetime) is a sufficient deterrent that she will not lie (not as תוספות assumed previously). See 'Thinking it over' # 2.

⁴ The reason the נדר is effective is (not because we will make it רבים ע"ד, because that would be effective according to ר"ה as well, but rather it is effective) because she will have to transgress it immediately if she is lying.

דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו –

That one who was administered a vow by his friend not to receive any benefit (from something);⁵ he cannot be released from this vow only in the presence of the one from who administered the vow -

ויליף ממשה⁶ וצדקיהו⁷ במדין נדרת במדין לך⁸ והתיר נדרך –

And we derive this⁹ from משה and צדקיהו, where משה was told, 'you made your נדר in מדין; go to מדין to be מתיר your נדר'.¹⁰

answers: תוספות

ויש לומר דביעבד אם הפר מופר¹¹ –

And one can say; that if it was already done; he annulled the נדר it is annulled even if it is not בפני המדיר.

will prove that a בדיעבד הפרה שלא בפני המדיר is effective: תוספות

– תדע מדסמיך צדקיהו¹² שהיה חסיד גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר –

You know that this is so (being מפיר שלא בפני המדיר is מופר) for צדקיהו, who was a complete חסיד, relied on the סנהדרין who were מתיר his נדר not in the presence of נבוכדנצר. If this would be questionable, צדקיהו would not have accepted this היתר.

offers an alternate explanation why it is not necessary to be בפני היתומים תוספות

⁵ It seems that this is how תוספות interprets the phrase המודר הנאה מחבירו (for if we follow the simple reading, that he vowed not to derive benefit from his friend, then how can it apply here; the אלמנה did not vow not to derive benefit from the יתומים). In our case too, the אלמנה was administered a vow by the יתומים not to benefit from something. See following footnote # 9.

⁶ administered a vow to משה that he should not return to מצרים (because of the נפשך את נפשך). (אנשים המבקשים את נפשך)

⁷ administered an oath to צדקיהו (מלך יהודה) that צדקיהו should not reveal that he saw נבוכדנצר eating a live rabbit.

⁸ The פסוק in ויט reads: שמוט ד, ויט. We derive from the words לך במדין, that before going to מצרים he was to return to מדין to be מתיר his נדר in the presence of יתרו.

⁹ finds it necessary to cite from where we derive this rule of the המודר הנאה מחבירו in order to prove that it is not (only) referring to one who vowed not to have הנאה from his friend, but rather (also) to one who was administered a vow by a friend. The cases of משה וצדקיהו proof this, for they did not vow not to have הנאה from יתרו and נבוכדנצר respectively, but rather that יתרו and נבוכדנצר administered their vows. See footnote # 5.

¹⁰ In our case it is the יתומים (or בי"ד who act for the יתומים if they are קטנים) who are מדיר that she did not receive any of her כתובה payments (as the משנה states שירצו כל מה שירצו). The הפרת הנדר should be required to take place in the presence of the יתומים. [Possibly the meaning of אין מתירין לו אלא בפניו may mean that it is necessary to have the agreement of the one who administered the vow; in this case it is the יתומים. Alternately] the presence of the יתומים (who will explain the purpose of the נדר) will prevent the חכם and (presumably even) the בעל [see however # 212 אמ"ה] from being מפיר this נדר.

¹¹ We are concerned here that the בעל וחכם may be בפני היתומים and it will be a proper הפרה.

¹² felt that it was necessary for him to reveal to the world the baseness of נבוכדנצר and had the סנהדרין be מתיר even שבועה the שבועה not in the presence of נבוכדנצר. See the תוספות there (בד"ה אמרו) that the סנהדרין were מתיר the שבועה even because they considered it a מצוה לכתחלה.

ועוד דטעם דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים¹³ –

And in addition, the reason we are not מתיר for him the נדר only in the presence of חברו is explained in תלמוד ירושלמי - מסכת נדרים

– דאמר התם בפרק השותפין המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל אלא בפניו –

Where it states there in פרק השותפין one who is מודר from his friend in his presence, he cannot recant from the נדר unless it is בפניו; however if he made the נדר-

שלא בפניו נשאל בין בפניו בין שלא בפניו –

then he can be נשאל on the נדר either בפניו or שלא בפניו, the reason, why if he is required to be בפניו, is -

– רבי יוחנן אמר מפני הבושה¹⁴ ורבי יהושע בן לוי אמר מפני החשד¹⁵ –

because of embarrassment and ריב"ל says because of suspicion. The ירושלמי continues -

– ואתא הדא פלוגתא כהלין פלוגתא –

And this dispute is like this other dispute -

– דתניא¹⁶ יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי ר' יהודה בן בתירא –

For we learnt in a ברייתא, 'it is necessary for the one who is confessing to his sins on פ"פ to specify in detail his wrongdoings, this is the view of ריב"ב -

– רבי עקיבא אומר אין צריך לפרט את מעשיו –

ע"פ maintains it is not necessary to specify his deeds -

– פירוש¹⁷ מפני הבושה שנתבייש¹⁸ לפניו במה שנדר הנאה ממנו –

The explanation of the similarity between these two disputes is that the one who maintains that if נדר בפניו he is מתיר בפניו, the reason is because of the shame, that he (was) [should be] embarrassed in his presence that he vowed not to derive benefit from him -

– וכן מפרט מעשיו כדי שיתבייש מחטאיו –

And similarly on מ"ד בפני הבושה the יוהכ"פ will also maintain that he should specify his deeds in order that he be embarrassed from his sins -

– ומאן דאמר מפני החשד פירוש שלא יחשדוהו¹⁹ שעבר על נדרו –

¹³ (דף יח, ב on ירושלמי פ"ה ה"ד). See 'Thinking it over' # 3.

¹⁴ See following footnote # 18.

¹⁵ The person, in whose presence he made the נדר, should not be suspicious of the נודר when he sees him not keeping his vow. Therefore he needs to be notified that the נדר was nullified.

¹⁶ See יומא פ"ב, ב.

¹⁷ This is תוספות explanation of the comparison the ירושלמי makes.

¹⁸ Others amend this to read שיתבייש. If the text reads שנתבייש it may refer to the person the נודר was הנאה from (חבירו). He (חבירו) is embarrassed that someone dislikes him so much. We require that the נודר go through the same בושה process. If the text reads שיתבייש it refers to the נודר that he should be ashamed of what he did and have proper חרטה. See נה"מ and מהר"ם שי"ף.

¹⁹ See נה"מ who suggests amending this to יחשדנו (referring to חבירו).

However the one who maintains that it is necessary to be מתיר נדר בפניו because of suspicion, meaning that (they) [he] should not suspect the נודר that he transgressed his vow -

ולכך נמי לא יפרט מעשיו²⁰ שלא יחשדוהו בשאר עבירות -

Therefore on יוהכ"פ as well, he should not specify his deeds so they should not suspect him of other transgressions as well. This concludes the citation from the ירושלמי and its explanation. תוספות now concludes his second answer why it is not necessary to be מיפר in the presence of the יתומים:

והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בושה²¹ ולא חשד דלא²² ידעי אם קבלה כלום מכתובתה²³ -

And now it is fitting here that she need not be מפיר בפני היתומים for בושה is not applicable here; neither is חשד since the יתומים do not know if she received any payments at all from her כתובה.

תוספות responds to an anticipated difficulty:

והא דיליף ממשה וצדקיהו²⁴ -

And that which we derive from משה and צדקיהו regarding הפרת הנדר בפניו -

היינו כרבי יהושע בן לוי דהתם מפני החשד איכא מפני בושה ליכא:

That is (only) according to ריב"ל (and not according to ר' יוחנן), for there (by משה וצדקיהו) there is (only) the concern of חשד, but there is no concern of בושה.

SUMMARY

Our משנה can maintain that a נדר שלא אוכל ככר זה וכו' is effective. The rule of המודר is effective, or בדיעבד, or alternately (even בדיעבד, but) only when the issue of either בושה or חשד apply.

THINKING IT OVER

1. תוספות asked if we assume that ר"ה agrees with אממר why did not the מקשן ask directly on the משנה.²⁵ Seemingly on the משנה we could answer that we are מדיר her יש לו (which according to the משנה is הפרה, but according to ר"ה it is ריב"ל).

²⁰ This would seemingly indicate that יפרט מעשיו means in public, for if he is מפרט privately, no one knows what he is מפרט that they should suspect him of other עבירות. See אמ"ה # 236-7. Others maintain that he is מפרט privately.

²¹ The אלמנה did not do anything to embarrass the יתומים; on the contrary, she was נודר for their benefit, and upon their request.

²² This reasoning דלעיל applies only to חשד; not to בושה.

²³ When the יתומים will see the אלמנה having הנאה from her נדר, they will simply assume that she told the truth.

²⁴ There was no בושה by משה וצדקיהו when they were יתרו and גבוכדנצר, so how does the ירושלמי derive it from them. תוספות replies that indeed the משה וצדקיהו from לימוד is only according to ריב"ל.

²⁵ See footnote # 2.

What is תוספות question?!²⁶ (הפרה).

2. תוספות explained that the מקשן (who asked only on ר"ה) assumed that according to the משנה a נדר על ככר זו is effective.²⁷ Why then did the מקשן ask on ר"נ (who argues with ר"ה and maintains that the נדר is effective even if ניסת), how can the נדר be effective by ניסת, since the husband will certainly be מיפר the נדר; seemingly we can answer that we will be מדיר her on ככר זה and make her eat it, since it is only ר"ה who does not accept such a נדר, but ר"נ will accept it!²⁸

3. תוספות asked how can we be מיפר the נדר שלא בפני היתומים, since המודר הנאה מחבירו המודר explained that the rule of המודר applies only when the reasons of either בושא or חשד apply (and they do not apply here by the ויתומים). Why did תוספות initially think was the reason why המודר וכו' אין מתירין לו אלא בפניו?

²⁶ See מהרש"א הארוך

²⁷ See footnote # 3.

²⁸ See נח"מ and מהוד"ב

²⁹ See footnote # 13.